

КОМПЛЕКСНА ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ СТРАТЕГІЙ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ

COMPREHENSIVE ASSESSMENT OF THE EFFECTIVENESS OF FINANCIAL MANAGEMENT STRATEGIES IN AGRIBUSINESS ENTERPRISES

У статті розглянуто актуальність комплексної оцінки ефективності стратегій фінансового менеджменту підприємств в аграрному секторі, зумовлену значенням аграрного сектору для економіки України та необхідністю розробки нових підходів до управління фінансовими ресурсами. Актуальність теми підкреслюється важливістю аграрного сектору як одного з ключових елементів національної економіки, що забезпечує продовольчу безпеку країни, сприяє розвитку сільських територій та створює робочі місця. Метою дослідження є визначення ключових аспектів ефективного управління фінансовими ресурсами аграрних підприємств, що дозволить підвищити їх фінансову стабільність та конкурентоспроможність в умовах глобалізації та економічної нестабільності. Методи дослідження включають аналіз фінансових показників, оцінку ризиків та моделювання фінансових стратегій з урахуванням специфіки аграрного сектору. Проведений аналіз дозволив визначити основні фактори, що впливають на ефективність фінансового менеджменту аграрних підприємств, зокрема оптимізацію структури капіталу, управління витратами, впровадження сучасних технологій та диверсифікацію продукції. Використання сучасних технологій та автоматизації виробничих процесів є ключовим фактором підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами. Основними результатами дослідження є визначення та обґрунтування напрямів покращення фінансового менеджменту аграрних підприємств, що включають регулярний аналіз витрат на виробництво та збут продукції, оптимізацію витрат і підвищення доходів підприємств. Важливим аспектом також є диверсифікація продукції та вихід на нові ринки, що знижує ризики залежності від одного виду продукції чи ринку. Підвищення якості продукції та активне просування на ринку за допомогою сучасних маркетингових стратегій дозволяє підприємствам виділитися серед конкурентів та збільшити свою частку на ринку. Висновки дослідження свідчать про те, що оптимізація структури капіталу, автоматизація виробничих процесів, активне просування продукції на ринок та управління ризиками є ключовими для підвищення фінансової стійкості аграрних підприємств. Перспективи подальших досліджень включають розробку нових моделей фінансового менеджменту, що враховують специфічні умови аграрного сектору, а також впровадження інноваційних технологій для підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами.

Ключові слова: фінансовий менеджмент, аграрний сектор, ефективність, структура капіталу, управління витратами, ризики, диверсифікація, конкурентоспроможність.

The article addresses the relevance of a comprehensive assessment of the effectiveness of financial management strategies for enterprises in the agricultural sector, driven by the importance of the agricultural sector for Ukraine's economy and the need to develop new approaches to managing financial resources. The relevance of the topic is underscored by the agricultural sector's critical role as a key element of the national economy, ensuring food security, promoting rural development, and creating jobs. The study aims to identify key aspects of effective financial resource management for agricultural enterprises, which will enhance their financial stability and competitiveness in the face of globalization and economic instability. The research methods included the analysis of financial indicators, risk assessment, and modeling of financial strategies considering the specifics of the agricultural sector. The analysis enabled the identification of the main factors affecting the financial management effectiveness of agricultural enterprises, such as optimizing capital structure, cost management, implementation of modern technologies, and product diversification. The use of modern technologies and automation of production processes is a crucial factor in enhancing the efficiency of financial resource management. The main results of the study include the identification and substantiation of directions for improving financial management in agricultural enterprises. These directions encompass regular analysis of production and sales costs, cost optimization, and revenue enhancement. Another important aspect is product diversification and market expansion, which reduces the risks associated with dependence on a single product type or market. Improving product quality and actively promoting products using modern marketing strategies allows enterprises to stand out among competitors and increase their market share. The study concludes that optimizing capital structure, automating production processes, actively promoting products in the market, and risk management are key to improving the financial stability of agricultural enterprises. Future research prospects include developing new financial management models that consider the specific conditions of the agricultural sector and introducing innovative technologies to enhance the efficiency of financial resource management.

Key words: financial management, agricultural sector, efficiency, capital structure, cost management, risks, diversification, competitiveness, innovative technologies.

УДК 658.14

DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.13-12>

Рибіцький О.Л.¹

незалежний дослідник

Карашенко В.С.²

незалежний дослідник

Rybityski Oleksandr

Independent Researcher

Karashchenko Viacheslav

Independent Researcher

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. У сучасних умовах розвитку аграрного сектору економіки України особливу увагу приділяють питанням фінансового

менеджменту підприємств. Ефективне управління фінансовими ресурсами є ключовим фактором забезпечення стабільного функціонування та розвитку підприємств аграрного сектору, що визначає актуальність проведення

¹ ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-3628-9085>

² ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-7792-1900>

комплексної оцінки ефективності фінансового менеджменту.

Зважаючи на важливість аграрного сектору для економіки України, дослідження ефективності фінансового менеджменту підприємств має суттєве наукове та практичне значення. З наукової точки зору, це дослідження допомагає розширити та поглибити теоретичні уявлення про фінансовий менеджмент у специфічних умовах аграрного сектору. Зокрема, актуальною науковою проблемою є необхідність розробки нових моделей та методів оцінки ефективності фінансових стратегій, які б враховували специфіку аграрних підприємств, таких як сезонність виробництва, залежність від природних умов та коливання ринкових цін на продукцію. Важливо також дослідити вплив макроекономічних чинників та державної політики на фінансову стабільність аграрних підприємств.

З практичної точки зору, дослідження ефективності фінансового менеджменту спрямоване на вирішення конкретних проблем, з якими зіштовхуються аграрні підприємства у своїй діяльності. Однією з таких проблем є забезпечення оптимального балансу між власним та залученим капіталом, що впливає на фінансову стійкість та інвестиційну привабливість підприємства. Інша практична проблема полягає в ефективному управлінні грошовими потоками для забезпечення безперебійного фінансування виробничого процесу та мінімізації фінансових ризиків. Також важливим аспектом є розробка стратегій управління витратами та підвищення рентабельності виробництва.

Таким чином, комплексна оцінка ефективності стратегій фінансового менеджменту аграрних підприємств є важливим науково-практичним завданням, вирішення якого сприятиме розвитку як окремих підприємств, так і аграрного сектору в цілому. Вивчення теоретичних аспектів фінансового менеджменту та впровадження практичних рекомендацій на основі отриманих результатів дозволить підвищити ефективність управління фінансовими ресурсами, забезпечити стійкий розвиток аграрних підприємств та зміцнити їх конкурентні позиції на ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідження ефективного управління фінансовими ресурсами у сільськогосподарських підприємствах охоплюють широкий спектр проблем та питань. Петруха С. та Петруха Н. аналізують фінансовий контекст досягнення цілей сталого розвитку [1], а також розглядають державне регулювання інтегрованих корпоративних об'єднань в умовах трансформації сільської економіки [2]. Шубалий О., Петруха С., Косінський П. та ін. [3] досліджують фінансово-економічне стимулювання розвитку переробної промисловості.

Методологічні принципи аналізу та управління фінансовими ресурсами висвітлюють Петруха Н.,

Петруха С. та Стахов Б. [4], а також Масюк Ю. та Мамчур Г. [5], які досліджують принципи автокореляційного аналізу та формування стратегічного управління фінансовим забезпеченням підприємств. Ковальська Л., Рогач С., Петруха Н. та ін. [6] акцентують увагу на кореляційному аналізі рентабельності в системі управління аграрними підприємствами на основі сталого розвитку.

Фінансові стратегії та управління прибутком досліджують Масюк Ю. та Боюн В. [7], аналізуючи формування доходів та прибутку, пропонуючи стратегії підвищення ефективності підприємств у ринкових умовах. Гончарук І. та Томашук І. [8] розглядають фінансову стратегію підвищення ефективності сільськогосподарських підприємств, а Марченко М. [9] акцентує увагу на вдосконаленні управління фінансовими ресурсами з метою підвищення результативності діяльності підприємств.

Формування доходів та прибутку сільськогосподарських підприємств аналізують Живко З., Леськів Г., Блага Н. [10], підкреслюючи важливість ефективного управління фінансовими ресурсами для покращення фінансового стану підприємств. Лукашик В. [11] також розглядає управління фінансовими ресурсами підприємства та їх вплив на його фінансовий стан.

Черемісіна С. та Сало І. [12] аналізують методи управління фінансовими потоками у сільськогосподарських підприємствах, підкреслюючи важливість ефективного розподілу фінансових ресурсів для забезпечення стійкості та конкурентоспроможності аграрних підприємств.

Фінагіна О. та ін. [13] досліджують покращення інвестиційного менеджменту в агробізнесі, тоді як Василишина С. та ін. [14] розглядають поліпшення аналітичного забезпечення управління економічною безпекою аграрних підприємств. Далик В. та ін. [15] підкреслюють важливість онтологічних детермінант фінансового менеджменту на підприємстві та роль кадрового потенціалу.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри численні дослідження у сфері управління фінансовими ресурсами, залишаються невирішеними питання розробки методики оцінки ефективності фінансового менеджменту аграрних підприємств, яка враховує специфіку їх діяльності, включаючи сезонність, залежність від природних умов та ринкові коливання. Детальнішого дослідження потребують питання визначення основних проблем, з якими зіштовхуються аграрні підприємства у сфері фінансового менеджменту, та розробки рекомендації щодо їх вирішення з метою підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є проведення комплексної оцінки ефективності стратегій фінансового менеджменту підприємств в аграрному секторі

України, зокрема визначення чинників, що впливають на результативність фінансових стратегій, та розробка рекомендацій щодо їх удосконалення для забезпечення стабільного розвитку і підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств.

Для досягнення поставленої мети в статті передбачено виконання таких завдань:

1. Проаналізувати існуючі наукові підходи до фінансового менеджменту аграрних підприємств та визначити основні напрямки дослідження ефективності фінансових стратегій.

2. Розробити методiku оцінки ефективності фінансового менеджменту аграрних підприємств, яка враховує специфіку їх діяльності, включаючи сезонність, залежність від природних умов та ринкові коливання.

3. Провести емпіричне дослідження на основі даних аграрних підприємств України, оцінити ефективність застосовуваних ними фінансових стратегій та виявити ключові фактори, що впливають на їх результативність.

4. Виявити основні проблеми, з якими зіштовхуються аграрні підприємства у сфері фінансового менеджменту, та розробити рекомендації щодо їх вирішення з метою підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами.

5. Розробити практичні рекомендації для аграрних підприємств щодо оптимізації фінансових стратегій, що сприятимуть покращенню їх фінансового стану, забезпеченню стійкого розвитку та підвищенню конкурентоспроможності на ринку.

Виклад основного матеріалу. В сучасних умовах розвитку аграрного сектору в Україні важливо здійснити комплексний аналіз фінансового

менеджменту аграрних підприємств. Наукові підходи до цієї проблеми є різноманітними і охоплюють кілька ключових аспектів, які допомагають розробити ефективні фінансові стратегії. Важливо розглянути основні наукові підходи до фінансового менеджменту та визначити ключові напрямки дослідження ефективності фінансових стратегій (табл. 1).

Таблиця 1 ілюструє різні наукові підходи до фінансового менеджменту аграрних підприємств, їх переваги та недоліки. Системний підхід дозволяє інтегровано управляти фінансовими ресурсами, але його реалізація може бути складною. Аналіз фінансової стійкості допомагає оцінити загальний фінансовий стан підприємства, хоча може не враховувати специфічні умови аграрного сектору. Управління ризиками зменшує фінансові втрати, але потребує детального аналізу ризиків. Аналіз інвестиційних рішень допомагає приймати обґрунтовані рішення, але може не враховувати нестабільність ринку. Використання інноваційних технологій підвищує точність планування, але може вимагати значних витрат на IT-інфраструктуру.

Основні напрямки дослідження ефективності фінансових стратегій аграрних підприємств включають оптимізацію структури капіталу, управління витратами, підвищення фінансової стійкості та управління ризиками. Кожен з цих напрямків має свої особливості і потребує окремого аналізу для розробки ефективних фінансових стратегій (табл. 2).

Оптимізація структури капіталу зосереджена на балансуванні власного та залученого капіталу для підвищення фінансової стійкості. Управління витратами спрямоване на зменшення витрат і підвищення рентабельності. Підвищення фінансової

Таблиця 1

Основні наукові підходи до фінансового менеджменту аграрних підприємств

Підхід	Опис	Переваги	Недоліки
Системний підхід	Розглядає підприємство як цілісну систему, де всі елементи взаємопов'язані.	Інтегроване управління всіма аспектами фінансової діяльності.	Може бути складним у реалізації через різноманітність елементів.
Аналіз фінансової стійкості	Оцінка ліквідності, платоспроможності, фінансової незалежності та рентабельності.	Допомагає зрозуміти фінансовий стан підприємства і його здатність справлятися з фінансовими труднощами.	Не завжди враховує специфіку аграрного сектору.
Управління ризиками	Ідентифікація, аналіз та управління фінансовими ризиками.	Зменшує вплив непередбачених фінансових втрат.	Може бути складним у застосуванні через потребу у детальному аналізі ризиків.
Аналіз інвестиційних рішень	Оцінка ефективності інвестицій через методи, такі як чиста приведена вартість, внутрішня норма доходності.	Допомагає приймати обґрунтовані інвестиційні рішення.	Не завжди враховує нестабільність ринку аграрного сектору.
Інноваційні технології	Використання сучасних інформаційних систем для управління фінансами.	Підвищує точність фінансового планування та контролю.	Може потребувати значних інвестицій в IT-інфраструктуру.

Джерело: сформовано авторами

Основні напрямки дослідження ефективності фінансових стратегій

Напрямок	Опис	Інструменти та методи	Очікувані результати
Оптимізація структури капіталу	Аналіз співвідношення власного та залученого капіталу.	Методики фінансового аналізу, модель оптимізації капіталу.	Підвищення фінансової стійкості та зменшення витрат на обслуговування боргу.
Управління витратами	Розробка стратегій для зменшення витрат і підвищення рентабельності.	Бюджетування, аналіз витрат, управлінський облік.	Зменшення витрат та підвищення прибутковості.
Підвищення фінансової стійкості	Оцінка і покращення фінансової стабільності підприємства.	Аналіз ліквідності, платоспроможності, фінансових резервів.	Забезпечення здатності підприємства справлятися з фінансовими труднощами.
Управління ризиками	Ідентифікація та управління фінансовими ризиками.	Методи оцінки ризиків, страхування, хеджування.	Зменшення впливу фінансових ризиків на діяльність підприємства.

Джерело: сформовано авторами

стійкості включає оцінку і покращення фінансової стабільності підприємства. Управління ризиками допомагає зменшити негативний вплив фінансових ризиків на діяльність підприємства.

Розробка методики оцінки ефективності фінансового менеджменту аграрних підприємств є важливим завданням для забезпечення їх стійкого розвитку та підвищення конкурентоспроможності. Врахування специфіки аграрного сектору, зокрема сезонності, залежності від природних умов та ринкових коливань, є критично важливим для створення ефективною та адаптивною методики.

Основна мета розробленої методики полягає в інтеграції особливостей аграрного виробництва в процес оцінки фінансової ефективності. Для цього пропонується використання комплексного підходу, який включає кілька ключових етапів: аналіз фінансових показників, оцінка ризиків, управління сезонними коливаннями та адаптація до ринкових змін.

Перше, що необхідно враховувати, це специфічні фінансові показники, які відображають ефективність діяльності аграрного підприємства. Зокрема, слід звернути увагу на показники ліквідності, платоспроможності, рентабельності та оборотності капіталу. Важливою частиною є також аналіз витрат і доходів, що дозволяє виявити

ефективність витрат на виробництво та збут продукції (табл. 3).

Ліквідність показує, наскільки швидко підприємство може погасити свої короткострокові зобов'язання, що є важливим у випадку сезонних коливань. Платоспроможність вказує на можливість підприємства погасити довгострокові зобов'язання. Рентабельність відображає ефективність управління витратами, а оборотність капіталу показує, наскільки ефективно використовується вкладений капітал.

Далі, важливим аспектом є оцінка ризиків, які можуть вплинути на фінансову ефективність аграрного підприємства. Сюди відносяться ризики, пов'язані з природними умовами (наприклад, погодні умови, які можуть вплинути на врожай), сезонністю виробництва та ринковими коливаннями. Для управління цими ризиками пропонується використовувати спеціальні методи, такі як страхування, диверсифікація виробництва та хеджування (табл. 4).

Для управління природними умовами рекомендується страхування врожаю та диверсифікація культур, що допомагає зменшити ризик втрат від несприятливих погодних умов. Сезонність може бути зменшена за допомогою планування виробництва та складування, що дозволяє краще

Таблиця 3

Основні фінансові показники для оцінки ефективності аграрних підприємств

Показник	Опис	Розрахунок
Ліквідність	Спроможність підприємства погашати свої короткострокові зобов'язання.	Ліквідність = Короткострокові активи / Короткострокові зобов'язання
Платоспроможність	Спроможність підприємства погашати довгострокові зобов'язання.	Платоспроможність = Власний капітал / Довгострокові зобов'язання
Рентабельність	Відношення прибутку до витрат.	Рентабельність = Прибуток / Витрати
Оборотність капіталу	Ефективність використання капіталу.	Оборотність капіталу = Доходи / Вкладений капітал

Джерело: сформовано авторами на підставі [5–8]

Методи управління ризиками для аграрних підприємств

Тип ризику	Метод управління	Опис
Природні умови	Страховання, диверсифікація культур	Страховання врожаю, вирощування різних культур для зменшення ризику.
Сезонність	Планування виробництва та складування	Оптимізація графіків посівів та запасів для покриття сезонних коливань.
Ринкові коливання	Хеджування, контракти на постачання	Використання фінансових інструментів для зменшення впливу цінових коливань.

Джерело: сформовано авторами

справлятися з коливаннями в обсягах виробництва. Ринкові коливання можна контролювати за допомогою хеджування та контрактів на постачання, що забезпечує стабільні ціни та умови для підприємства.

Нарешті, важливо адаптувати фінансову стратегію до ринкових змін. Це включає моніторинг ринкових тенденцій, адаптацію до змін у споживчих смаках та впровадження нових технологій. Для цього може використовуватися алгоритм, що ілюструє процес адаптації фінансових стратегій до ринкових умов (рис. 1).

Моніторинг ринкових тенденцій допомагає виявити нові можливості та загрози. Аналіз впливу на фінансову ефективність дозволяє зрозуміти, як ринкові зміни можуть вплинути на підприємство. Розробка та впровадження адаптованих стратегій забезпечує відповідь на зміни, а оцінка результатів і коригування стратегії дозволяє підтримувати ефективність управління в умовах змінюваного ринку.

Для аналізу основних показників, що відображають ефективність діяльності аграрних підприємств було вибрано кілька підприємств, що активно впроваджують сучасні технології та підходи до фінансового менеджменту, таких як John Deere, Bayer AG, Syngenta, Corteva Agriscience, BASF, Agromino, IMK, Kernel та МХП. Показники ліквідності, платоспроможності, рентабельності та

оборотності капіталу дозволяють визначити стійкість та ефективність підприємства у використанні своїх ресурсів. Крім того, аналіз витрат і доходів допомагає виявити, наскільки ефективно підприємство витрачає ресурси на виробництво та збут продукції (табл. 5).

Аналізуючи показники ліквідності, можна зробити висновок, що більшість підприємств мають достатній рівень ліквідності, що дозволяє їм покривати короткострокові зобов'язання. Найвищий рівень ліквідності спостерігається у BASF, що свідчить про їхню здатність швидко реагувати на зміни ринку та забезпечувати фінансову стабільність.

Показники платоспроможності вказують на здатність підприємств виконувати свої довгострокові зобов'язання. У більшості компаній цей показник коливається від 0.78 до 0.92, що є прийнятним рівнем. Проте Agromino має найнижчий рівень платоспроможності, що може свідчити про потенційні фінансові труднощі у довгостроковій перспективі.

Рентабельність є важливим показником ефективності підприємства. Найвищу рентабельність демонструють BASF та John Deere, що свідчить про їхню ефективність у використанні ресурсів для отримання прибутку. Найнижчий рівень рентабельності у IMK, що може бути наслідком високих виробничих витрат або низьких доходів від реалізації продукції.

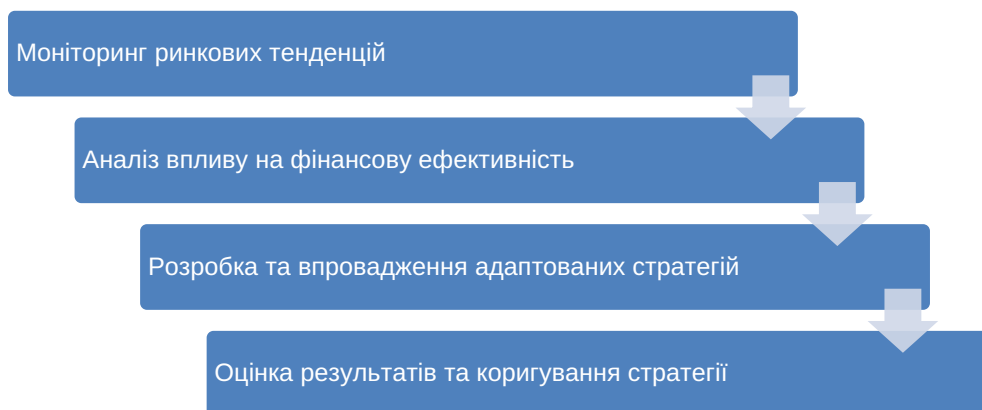

Рис. 1. Процес адаптації фінансової стратегії до ринкових змін

Джерело: сформовано авторами

Основні фінансові показники аграрних підприємств

Підприємство	Ліквідність	Платоспроможність	Рентабельність	Оборотність капіталу	Витрати на виробництво	Доходи від реалізації продукції
John Deere (США)	1.5	0.8	12%	1.2	\$1,000,000	\$1,500,000
Bayer AG (Німеччина)	1.2	0.9	10%	1.1	\$800,000	\$1,200,000
Syngenta (Швейцарія)	1.4	0.85	11%	1.15	\$900,000	\$1,300,000
Corteva Agriscience (США)	1.3	0.88	9%	1.05	\$850,000	\$1,100,000
BASF (Німеччина)	1.6	0.92	13%	1.25	\$950,000	\$1,400,000
Agromino (Україна)	1.1	0.78	8%	1.0	\$700,000	\$900,000
ІМК (Україна)	1.2	0.82	7%	1.05	\$650,000	\$850,000
Kernel (Україна)	1.3	0.86	9.5%	1.1	\$750,000	\$1,000,000
МХП (Україна)	1,4	0,84	10,5%	1,2	\$800,000	\$1,200,000

Джерело: сформовано авторами на підставі [16–24]

Оборотність капіталу показує, наскільки ефективно підприємства використовують свої активи для генерування доходу. Найвищу оборотність капіталу мають BASF та John Deere, що свідчить про їхню здатність ефективно використовувати ресурси для отримання доходів.

Аналіз витрат і доходів дозволяє оцінити ефективність витрат на виробництво та збут продукції. Підприємства з високими витратами на виробництво, такими як John Deere та Bayer AG, мають високі доходи від реалізації продукції, що свідчить про їхню ефективність у використанні ресурсів. Проте підприємства з низькими доходами, такі як Agromino та ІМК, можуть мати труднощі з ефективністю витрат на виробництво та збут продукції.

На основі цього аналізу можна зробити висновок, що для підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами аграрним підприємствам необхідно зосередитися на підвищенні платоспроможності, оптимізації витрат на виробництво та збут продукції, а також на покращенні рентабельності та оборотності капіталу. Це дозволить забезпечити стійкий розвиток підприємств у довгостроковій перспективі.

Аналіз діяльності цих підприємств дозволяє визначити ключові фактори, що впливають на їх фінансову результативність (табл. 6).

Аналізуючи ефективність фінансових стратегій, які застосовуються досліджуваними аграрними підприємствами, можна виявити декілька ключових факторів, що впливають на їх результативність. По-перше, впровадження інноваційних технологій, таких як автоматизація виробничих процесів і цифровізація управління,

значно підвищує продуктивність і знижує витрати. Це спостерігається на прикладі компаній John Deere та Agromino, які активно використовують розумні трактори, комбайни та прецизійне землеробство, що дозволяє оптимізувати використання ресурсів та підвищити врожайність.

По-друге, співпраця з науковими установами та технологічними компаніями є важливим елементом успішної фінансової стратегії. Компанії, такі як Bayer AG та BASF, інвестують у дослідження та розробку нових сортів рослин і агрохімічних продуктів, що дозволяє їм залишатися конкурентоспроможними на ринку. Така співпраця забезпечує доступ до найновіших наукових досягнень та технологій, що сприяє розвитку інноваційних рішень у сільському господарстві.

Маркетингові стратегії також відіграють важливу роль у підвищенні результативності підприємств. Використання цифрового маркетингу, просування через соціальні мережі та інтернет-рекламу дозволяє компаніям, таким як John Deere та Kernel, розширювати ринки збуту та підвищувати обізнаність споживачів про свої продукти. Ефективні маркетингові кампанії сприяють підвищенню попиту на продукцію та покращенню фінансових показників підприємств.

Екологічні практики є ще одним важливим фактором, що впливає на результативність фінансових стратегій. Впровадження екологічно безпечних методів виробництва, зниження викидів парникових газів та управління відходами допомагають компаніям зберігати навколишнє середовище та підвищувати свою репутацію серед споживачів. Компанії, такі як Syngenta та МХП, активно

Основні напрями діяльності аграрних підприємств

Підприємство	Виробничі інновації	Наукова співпраця	Маркетингові стратегії	Екологічні практики
John Deere (США)	Впровадження технологій автоматизації та цифровізації (розумні трактори, комбайни)	Співпраця з технологічними компаніями для інтеграції IoT та ШІ	Цифровий маркетинг, просування через соціальні мережі та інтернет-рекламу	Розробка технологій, що знижують витрати палива та викиди парникових газів
Bayer AG (Німеччина)	Генетична модифікація рослин, розробка біологічних засобів захисту	Співпраця з університетами та науково-дослідницькими інститутами	Інформаційно-просвітницькі кампанії для фермерів	Екологічно безпечні продукти, управління відходами і викидами
Syngenta (Швейцарія)	Розробка нових сортів рослин, генетичні дослідження	Стратегічні альянси з науковими установами	Кампанії з підвищення обізнаності про генетично модифікований посівний матеріал	Проекти з підвищення біорізноманіття та збереження водних ресурсів
Corteva Agriscience (США)	Біотехнології для підвищення врожайності та стійкості до змін клімату	Партнерства з сільгоспвиробниками та дослідницькими установами	Просування інноваційних рішень через спеціалізовані виставки та конференції	Використання екологічно безпечних методів виробництва
BASF (Німеччина)	Розробка нових агрохімічних продуктів, біотехнології	Співпраця з університетами, науковими інститутами та технологічними компаніями	Маркетингові кампанії, що підкреслюють екологічну безпеку продуктів	
Agromino (Україна)	Прецизійне землеробство, автоматизація управління господарствами	Партнерства з постачальниками технологій	Локальні маркетингові заходи для просування нових технологій	Впровадження екологічно безпечних практик у виробництві
ІМК (Україна)	Інноваційні рішення для підвищення ефективності виробництва	Співпраця з місцевими та міжнародними науковими інститутами	Промо-кампанії, що демонструють успіхи у впровадженні технологій	Екологічно відповідальні методи господарювання
Kernel (Україна)	Цифрові платформи для управління господарствами	Стратегічні партнерства для впровадження новітніх технологій	Активне використання цифрового маркетингу	Інвестиції у стійкі методи виробництва соняшникової олії
МХП (Україна)	Автоматизація виробничих процесів	Партнерства з постачальниками технологій та науковими установами	Рекламні кампанії, що підкреслюють інноваційність та якість продуктів	Використання біологічних засобів захисту, управління викидами

Джерело: сформовано авторами на підставі [16–24]

реалізують проекти з підвищення біорізноманіття та використання біологічних засобів захисту, що позитивно впливає на їх фінансову результативність.

Таким чином, аналіз даних аграрних підприємств свідчить про високу ефективність фінансових стратегій, що базуються на впровадженні інноваційних технологій, активній співпраці з науковими установами, ефективних маркетингових стратегіях та екологічних практиках. Ці фактори дозволяють підприємствам підвищувати

продуктивність, знижувати витрати та зберігати конкурентоспроможність на ринку.

Аналіз фінансових стратегій аграрних підприємств дозволяє також виявити основні проблеми, з якими вони зіштовхуються у сфері фінансового менеджменту:

– Сезонність виробництва: Нерівномірний розподіл доходів протягом року є суттєвою проблемою для всіх розглянутих підприємств. Це ускладнює фінансове планування та забезпечення безперервності фінансування виробничих процесів.

Наприклад, John Deere та Agromino можуть мати високі витрати на початку сезону через необхідність закупівлі насіння та добрив, але дохід від продажу продукції отримують лише після збору врожаю.

– Залежність від природних умов: Непередбачувані погодні умови, такі як посухи чи зливи, можуть суттєво впливати на врожайність і, відповідно, на доходи підприємств. Це проблема для всіх аграрних підприємств, включаючи Bayer AG та Syngenta, які інвестують у генетичну модифікацію рослин для підвищення їх стійкості до кліматичних змін.

– Ринкові коливання: Нестабільність цін на сільськогосподарську продукцію ускладнює планування доходів та витрат. Corteva Agriscience та Kernel активно працюють над зниженням цього ризику за допомогою стратегій хеджування та укладання форвардних контрактів.

– Недостатність інвестицій: Обмеженість фінансових ресурсів для модернізації та інновацій стримує розвиток підприємств. IMK та МХП, наприклад, зіштовхуються з проблемою недостатнього фінансування для впровадження нових технологій та модернізації виробництва.

– Низький рівень фінансової грамотності: Недостатня обізнаність керівників та працівників щодо фінансового управління може призводити до неефективного використання ресурсів. Це особливо актуально для малих та середніх підприємств, таких як Agromino та IMK. Рекомендації щодо вирішення основних проблем представлено у табл. 7.

Так, для підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами аграрним підприємствам необхідно впроваджувати гнучкі фінансові стратегії, використовувати страхові інструменти та стратегії хеджування, залучати додаткове фінансування через різноманітні програми та інвестувати у навчання персоналу. Виконання цих рекомендацій дозволить забезпечити стійкий розвиток аграрних підприємств у довгостроковій перспективі.

Для аграрних підприємств розробка ефективних фінансових стратегій є критично важливою для покращення їх фінансового стану та конкурентоспроможності. Виходячи з аналізу основних фінансових показників, можна виділити кілька ключових рекомендацій.

По-перше, підприємствам необхідно вдосконалити управління ліквідністю. Це передбачає оптимізацію грошових потоків, поліпшення управління дебіторською та кредиторською заборгованістю, а також впровадження систем для прогнозування та контролю грошових потоків. Покращення ліквідності забезпечить підприємствам можливість швидше реагувати на ринкові зміни та уникати фінансових труднощів.

По-друге, для підвищення платоспроможності важливо здійснити перегляд структури капіталу підприємства. Рекомендується залучити додаткові джерела фінансування, такі як банківські кредити або інвестиції, та забезпечити оптимальне співвідношення власного та позикового капіталу. Це дозволить зменшити фінансові ризики та підвищити стабільність підприємства.

По-третє, підвищення рентабельності може бути досягнуто шляхом впровадження нових технологій та методів управління виробничими процесами. Інвестиції в сучасне обладнання та автоматизацію допоможуть зменшити витрати та збільшити продуктивність. Важливо також проводити регулярний аналіз витрат на виробництво та збут продукції для оптимізації витрат і підвищення доходів.

Крім того, для забезпечення стійкого розвитку підприємствам слід розглянути можливості диверсифікації. Розширення асортименту продукції або вихід на нові ринки може знизити ризики, пов'язані з залежністю від одного виду продукції чи ринку.

Останнім, але не менш важливим аспектом є підвищення конкурентоспроможності через поліпшення якості продукції та активне просування на ринку. Впровадження стандартів якості та використання сучасних маркетингових стратегій

Таблиця 7

Рекомендації щодо вирішення основних проблем

Проблема	Рекомендації
Сезонність виробництва	Впровадження гнучких фінансових стратегій, використання кредитних ліній та лізингових угод
Залежність від природних умов	Використання страхових інструментів, аграрне страхування, інвестиції у стійкі сорти рослин
Ринкові коливання	Застосування стратегій хеджування, укладання форвардних та ф'ючерсних контрактів
Недостатність інвестицій	Залучення фінансування через державні програми, гранти та партнерство з приватними інвесторами
Низький рівень фінансової грамотності	Інвестування у навчання та підвищення кваліфікації персоналу, впровадження сучасних систем фінансового планування

Джерело: сформовано авторами на підставі [16–24]

допоможе підприємствам виділитися серед конкурентів і збільшити свою частку на ринку.

Ці рекомендації сприятимуть покращенню фінансового стану аграрних підприємств, забезпеченню їх стійкого розвитку та підвищенню конкурентоспроможності.

Висновки. У статті проведено комплексну оцінку ефективності стратегій фінансового менеджменту підприємств в аграрному секторі, що дозволило визначити ключові напрями підвищення їх фінансової стійкості та конкурентоспроможності. Основна увага приділяється оптимізації структури капіталу, управлінню витратами, підвищенню фінансової стійкості та управлінню ризиками. Використання сучасних технологій та автоматизації виробничих процесів є ключовим фактором підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами. Регулярний аналіз витрат на виробництво та збут продукції допомагає оптимізувати витрати і підвищити доходи підприємств. Важливим аспектом також є диверсифікація продукції та вихід на нові ринки, що знижує ризики залежності від одного виду продукції чи ринку. Підвищення якості продукції та активне просування на ринку за допомогою сучасних маркетингових стратегій дозволяє підприємствам виділитися серед конкурентів та збільшити свою частку на ринку. Таким чином, реалізація цих рекомендацій сприятиме покращенню фінансового стану аграрних підприємств, забезпеченню їх стійкого розвитку та підвищенню конкурентоспроможності. Перспективи подальших досліджень включають розробку інноваційних моделей фінансового менеджменту, що відповідають специфічним умовам аграрного сектору, а також інтеграцію передових технологій для підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

- Петруха С.В., Петруха Н.М. Аграрний сектор економіки: візія фінансового контексту досягнення Цілей сталого розвитку. *Облік і фінанси*. 2023. № 4. С. 143–155. DOI: [https://doi.org/10.33146/2307-9878-2023-4\(102\)-143-155](https://doi.org/10.33146/2307-9878-2023-4(102)-143-155) (дата звернення: 24.07.2024)
- Петруха Н.М., Петруха С.В. Державне регулювання інтегрованих корпоративних об'єднань в умовах структурно-інституціональної та функціональної трансформації сільської економіки: проблеми методології, теорії, соціально-економічної та секторальної політики : монографія. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Професіонал», 2020. 496 с.
- Шубалий О.М., Петруха С.В., Косінський П.М., Петруха Н.М. Фінансово-економічне стимулювання розвитку переробної промисловості на основі природно-ресурсного потенціалу регіонів у повоєнний період. *Фінанси України*. 2023. № 3. С. 55–74. DOI: <https://doi.org/10.33763/finukr2023.03.055>. URL: https://finukr.org.ua/docs/FU_23_03_055_uk.pdf (дата звернення: 24.07.2024)
- Petrukha N., Petrukha S., Stakhov B. Methodological principles of autocorrelation analysis within the paradigm of sustainable and comprehensive development of agricultural production systems and value chains. *Danish Scientific Journal*. 2021. № 46 (2). P. 47–53. URL: http://www.danish-journal.com/wp-content/uploads/2021/04/DSJ_46_2.pdf (дата звернення: 24.07.2024)
- Масюк Ю., Мамчур Г. Фінансовий менеджмент прибутку сільськогосподарського підприємства. *Агросвіт*. 2021. № 20. С. 46–50. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2021.20.46> (дата звернення: 24.07.2024)
- Kovalska L., Rogach S., Petrukha N., Mamontova N., Yurchenko O., Derevianko S., Kolumbet O. Correlation analysis of profitability in the management system of agricultural enterprises on the basis of sustainable development. *Management, Economic Engineering in Agriculture and Rural Development*. 2021. Vol. 21. Iss. 4. P. 327–336. URL: https://managementjournal.usamv.ro/pdf/vol.21_4/volume_21_4_2021.pdf (дата звернення: 24.07.2024)
- Масюк Ю.В., Боюн В.Ю. Управління фінансовими результатами діяльності сільськогосподарського підприємства. *Економіка та держава*. 2021. № 10. С. 93–96. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2021.10.93> (дата звернення: 24.07.2024)
- Гончарук І.В., Томашук І.В. Формування стратегії підвищення ефективності сільськогосподарських підприємств. *Фінанси України*. 2022. № 4. С. 83–93. DOI: <https://doi.org/10.33763/finukr2022.04.083> (дата звернення: 24.07.2024)
- Марченко М. Вдосконалення управління фінансовими ресурсами з метою підвищення результативності діяльності підприємств. *Бізнес Інформ*. 2022. № 1. С. 123–128. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2022-1-123-128> (дата звернення: 24.07.2024)
- Живко З.Б., Леськів Г.В., Блага Н.М. Формування доходів та прибутку сільськогосподарських підприємств. *Агросвіт*. 2021. № 19. С. 20–24. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2021.19.20> (дата звернення: 24.07.2024)
- Лукашик В. Управління фінансовими ресурсами підприємства та їх вплив на його фінансовий стан. *Економічний вісник університету*. 2021. № 43. С. 87–92. DOI: <https://doi.org/10.31395/2306-814-2021-43-87-92> (дата звернення: 24.07.2024)
- Черемісіна С., Сало І. Управління фінансовими потоками у сільськогосподарських підприємствах. *Економіка АПК*. 2022. № 3. С. 56–62. DOI: <https://doi.org/10.31395/2306-6814-2022-3-56-62> (дата звернення: 24.07.2024)
- Inagina O., et al. Improving investment management in agribusiness. *Studies of Applied Economics*. 2021. 39.5. DOI: <https://doi.org/10.25115/eea.v39i5.4981> (дата звернення: 24.07.2024)
- Vasylishyn S., et al. Improvement of analytical support of economic security management of the agricultural enterprises. *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*, 7(3), 123–141. DOI: <https://doi.org/10.51599/are.2021.07.03.08> (дата звернення: 24.07.2024)
- Далик В. Онтологічні детермінанти фінансового менеджменту на підприємстві: концепту-

альні рамки і роль кадрового потенціалу. *Академічні візії*, 2023, 15. DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7596734> (дата звернення: 24.07.2024)

16. John Deere, 2024. URL: <https://www.deere.ua/uk/index.html> (дата звернення: 24.07.2024)

17. BASF, 2024. URL: <https://www.basf.com/ua/uk.html> (дата звернення: 24.07.2024)

18. Bayer Global, 2024. URL: <https://www.bayer.com/uk/ua/ukraine-home> (дата звернення: 24.07.2024)

19. Syngenta, 2024. URL: <https://www.syngenta.ua/> (дата звернення: 24.07.2024)

20. Corteva Agriscience, 2024. URL: <https://www.corteva.com.ua> (дата звернення: 24.07.2024)

21. Agromino, 2024. URL: <https://www.agromino.com> (дата звернення: 24.07.2024)

22. Індустріальна молочна компанія (ІМС), 2024. URL: <https://imcagro.com.ua/ua/> (дата звернення: 24.07.2024)

23. Kernel, 2024. URL: <https://www.kernel.ua/ua/> (дата звернення: 24.07.2024)

24. МХП, 2024. URL: <https://www.mhp.com.ua/uk/glorytoUkraine> (дата звернення: 24.07.2024)

REFERENCES:

1. Petruha S., & Petruha N. (2023) *Ahrarnyi sektor ekonomiky: vizii finansovoho kontekstu dosiahnennia Tsilei staloho rozvytku* [Agricultural sector of the economy: Vision of the financial context for achieving sustainable development goals]. *Oblik i Finansy*, vol. 4, pp. 143–155. DOI: [https://doi.org/10.33146/2307-9878-2023-4\(102\)-143-155](https://doi.org/10.33146/2307-9878-2023-4(102)-143-155) (accessed July 24, 2024)

2. Petruha N., & Petruha S. (2020) *Derzhavne rehu-liuvannia intehrovanykh korporatyvnykh ob'iednan v umovakh strukturno-institutsionalnoi ta funktsionalnoi transformatsii silskoi ekonomiky: problemy metodolohii, teorii, sotsialno-ekonomichnoi ta sektoralnoi polityky* [State regulation of integrated corporate associations in the conditions of structural-institutional and functional transformation of the rural economy: problems of methodology, theory, socio-economic and sectoral policy] : Monograph. Kyiv : TOV "Vydavnychiy dim "Profesiional" (in Ukrainian)

3. Shubalii O., Petruha S., Kosynskyi P., & Petruha N. (2023) *Finansovo-ekonomichne stymuliuвання rozvytku pererobnoi promyslovosti na osnovi pryrodno-resursnoho potentsialu rehioniv u povoienni period* [Financial and economic incentives for the development of the processing industry based on the natural resource potential of regions in the post-war period]. *Finansy Ukrainy*, vol. 3, pp. 55–74. DOI: <https://doi.org/10.33763/finukr2023.03.055> Available at: https://finukr.org.ua/docs/FU_23_03_055_uk.pdf (accessed July 24, 2024)

4. Petrukha N., Petrukha S., & Stakhov B. (2021) *Methodological principles of autocorrelation analysis within the paradigm of sustainable and comprehensive development of agricultural production systems and value chains*. *Danish Scientific Journal*, vol. 46(2), pp. 47–53. Available at: http://www.danish-journal.com/wp-content/uploads/2021/04/DSJ_46_2.pdf (accessed July 24, 2024)

5. Masiuk Y., & Mamchur H. (2021) *Finansovy menedzhment prybutku silskohospodarskoho pid-*

pryemstva [Financial management of agricultural enterprise profit]. *Ahrosvit*, vol. 20, pp. 46–50. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2021.20.46> (accessed July 24, 2024)

6. Kovalska L., Rogach S., Petrukha N., Mamon-tova N., Yurchenko O., Derevianko S., & Kolumbet O. (2021) *Correlation analysis of profitability in the management system of agricultural enterprises on the basis of sustainable development*. *Management, Economic Engineering in Agriculture and Rural Development*, vol. 21(4), pp. 327–336. Available at: https://managementjournal.usamv.ro/pdf/vol.21_4/volume_21_4_2021.pdf (accessed July 24, 2024)

7. Masiuk Y., & Boiun V. (2021) *Upravlinnia finansovymy rezultatamy diialnosti silskohospodarskoho pidpryemstva* [Management of financial results of agricultural enterprise activities]. *Ekonomika ta derzhava*, vol. 10, pp. 93–96. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2021.10.93> (accessed July 24, 2024)

8. Honcharuk I., & Tomashuk I. (2022) *Formuvannia stratehii pidvyshchennia efektyvnosti silskohospodarskykh pidpryemstv* [Formation of a strategy to increase the efficiency of agricultural enterprises]. *Finansy Ukrainy*, vl. 4, pp. 83–93. DOI: <https://doi.org/10.33763/finukr2022.04.083> (accessed July 24, 2024)

9. Marchenko M. (2022) *Vdoskonalennia upravlinnia finansovymy resursamy z metoiu pidvyshchennia rezultatyvnosti diialnosti pidpryemstv* [Improvement of financial resource management in order to increase the effectiveness of enterprise activities]. *Biznes Inform*, vol. 1, pp. 123–128. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2022-1-123-128> (accessed July 24, 2024)

10. Zhyvko Z., Leskiv H., & Blaha N. (2021) *Formuvannia dokhodiv ta prybutku silskohospodarskykh pidpryemstv* [Formation of incomes and profits of agricultural enterprises]. *Ahrosvit*, vol. 19, pp. 20–24. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2021.19.20> (accessed July 24, 2024)

11. Lukashyk V. (2021) *Upravlinnia finansovymy resursamy pidpryemstva ta yikh vplyv na yoho finansovy stan* [Management of financial resources of the enterprise and their impact on its financial condition]. *Ekonomichnyi Visnyk Universytetu*, vol. 43, pp. 87–92. DOI: <https://doi.org/10.31395/2306-6814-2021-43-87-92> (accessed July 24, 2024)

12. Cheremisina S., & Salo I. (2022) *Upravlinnia finansovymy potokamy u silskohospodarskykh pidpryemstvakh* [Management of financial flows in agricultural enterprises]. *Ekonomika APK*, vol. 3, pp. 56–62. DOI: <https://doi.org/10.31395/2306-6814-2022-3-56-62> (accessed July 24, 2024)

13. Inagina O., et al. (2021) *Improving investment management in agribusiness*. *Studies of Applied Economics*, vol. 39(5). Available at: <https://doi.org/10.25115/eea.v39i5.4981> (accessed July 24, 2024)

14. Vasylyshyn S., et al. (2021) *Improvement of analytical support of economic security management of the agricultural enterprises*. *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*, vol. 7(3), pp. 123–141. DOI: <https://doi.org/10.22004/ag.econ.314168> (accessed July 24, 2024)

15. Dalik V., et al. (2023) *Ontolohichni determinanty finansovoho menedzhmentu na pidpryemstvi:*

kontseptualni ramky i rol kadrovoho potentsialu [Ontological determinants of financial management at the enterprise: conceptual frameworks and the role of human resources]. *Akademichni Vizi*, vol. 15. DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7596734> (accessed July 24, 2024)

16. John Deere. (2024). Available at: <https://www.deere.ua/uk/index.html> (accessed July 24, 2024)

17. BASF. (2024) Available at: <https://www.basf.com/ua/uk.html> (accessed July 24, 2024)

18. Bayer Global. (2024) Available at: <https://www.bayer.com/uk/ua/ukraine-home> (accessed July 24, 2024)

19. Syngenta. (2024) Available at: <https://www.syngenta.ua/> (accessed July 24, 2024)

20. Corteva Agriscience. Available at: <https://www.corteva.com.ua/> (accessed July 24, 2024)

21. Agromino. (2024) Available at: <https://www.agromino.com/> (accessed July 24, 2024)

22. Industrial Milk Company (IMC). (2024). Available at: <https://imcagro.com.ua/ua/> (accessed July 24, 2024)

23. Kernel. (2024) Available at: <https://www.kernel.ua/ua/> (accessed July 24, 2024)

24. MHP. (2024) Available at: <https://www.mhp.com.ua/uk/glorytoUkraine> (accessed July 24, 2024)